

Печенюк А.В.

к.е.н., доцент

завідувач кафедри соціальної економіки і інформаційних технологій

Подільський державний аграрно-технічний університет

м. Кам'янець-Подільський, Україна

Печенюк А.П.

викладач кафедри маркетингу, економіки та фінансів туристичної індустрії

Київський університет туризму, економіки і права

м. Київ, Україна

ЕФЕКТИВНА ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА:

ДОСВІД ШВЕЦІЇ

На сьогоднішній день в економіці України гостро постали проблеми впровадження ефективного енергозбереження та охорони довкілля. Проте нашій державі бракує досвіду у вирішенні цих питань, а також ми гостро відчуваємо нестачу практичних умінь у сфері природокористування [4]. Окрім цього, екологічна свідомість значної частини громадян та власників природних ресурсів (в тому числі землевласників) перебуває на низькому рівні. Досить часто вітчизняні підприємці не усвідомлюють негативних екологічних наслідків своєї діяльності, а мають на меті лише отримання прибутків.

Екологічні програми на території України майже не впроваджуються через постійну нестачу коштів. Екологічні заходи мають переважно винятковий характер по відношенню до певних надзвичайних екологічних катастроф. Міністерство екології та природних ресурсів України виконує, як правило,

дозвільні або каральні функції, а не забезпечує розробку та реалізацію актуальних екологічних програм [2].

Тому досить цінним для України є досвід країн, які досягли реальних успіхів у проведенні ефективної еколого-економічної політики.

Консалтингова компанія «Dual Citizen Inc.» останніми роками складає рейтинг «Глобальний індекс зеленої економіки» (GGEI), в якому враховується широкий спектр економічних показників, досягнень і роль країн світу в боротьбі зі зміною клімату та стимулюванні ефективного використання енергії, обсяги інвестицій в «зелені» технології та стійкий розвиток, якість управління екосистемами і природним капіталом. У цьому рейтингу з точки зору розвитку екологічно чистих технологій лідирує Швеція (у першу п'ятірку також увійшли Норвегія, Коста-Ріка, Німеччина та Данія) [1].

Розробка та впровадження екологобезпечних технологій є пріоритетним напрямом розвитку Швеції XXI ст., держава фінансує реалізацію цілого ряду ефективних природоохоронних програм. І головне, переважна більшість громадян цієї країни усвідомили необхідність забезпечення еколого-економічного балансу в побуті та господарській діяльності. Екологічна культура шведів вражає, – країна має найбільші в Північній Європі лісові масиви, 80% яких зосереджена в руках приватних власників, які за ними доглядають. При цьому не існує законів, якими б регулювався обов'язок відновлення лісових масивів. За останні півсторіччя шведам вдалося перетворити Стокгольм з одного з найбрудніших міст Європи на її зелену столицю [2].

Швеція є одним зі світових лідерів в галузі органічного землеробства та застосування поновлюваних джерел енергії, а також за обсягами інвестицій на одну людину в «зелені» технології. З 1991 р. в країні введено досить високий податок на використання викопних видів енергоносіїв для стимулювання розвитку екологічно чистих видів енергії. Висока вартість газу в країні стала поштовхом до зростання обсягів споживання відновлюваного етанолу

місцевого виробництва (до 2020 р. в Швеції заплановано застосування викопних видів пального знизити до 18%).

Крім того, Швеція оголосила про наміри в найближчі кілька років зробити значний внесок (у розмірі 500 млн. дол. США) у Фонд зеленого клімату ООН, який призначений для розподілу коштів між бідними країнами світу для зниження рівня їх залежності від викопних енергоносіїв [1].

Координацією, моніторингом і оцінкою діяльності підприємств, організацій щодо досягнення екологічних цілей в країні займається Шведське агентство охорони навколишнього середовища, яке працює від імені уряду.

Основними завданнями агентства є:

- накопичення знань у галузі екології та розвиток шведських екологічних програм та екологічних програм інших країн;
- підтримка розробки екологічної політики, як всередині країни так і за кордоном;
- участь у світовій екологічній політиці для забезпечення реалізації Екологічного кодексу Швеції та досягнення національних екологічних цілей.

Таким чином, діяльність Шведського агентства охорони навколишнього середовища орієнтована на поширення та запровадження екологічних програм не тільки в Швеції, але й за її межами.

Парламентом країни перед агентством всередині країни окреслено 7 з 16 глобальних екологічних цілей:

- 1) зниження рівня впливу на клімат шляхом зменшення обсягів викиду парникових газів;
- 2) збереження чистого, безпечного для здоров'я людини повітря;
- 3) запобігання окислювальним процесам окрім природних;
- 4) забезпечення поповнення озонового шару;
- 5) забезпечення еко- та водозберігаючої функції боліт;
- 6) збереження незайманого характеру гірських територій;
- 7) збереження різноманітності флори і фауни [2].

В основі шведської програми по зменшенню шкоди навколишньому середовищу лежить наступна ієрархія: спочатку – економія ресурсів, потім – повторне використання, переробка, спалювання сміття для отримання енергії та в решті-решт – звалище [5].

Щорічно на пересічного громадянина Швеції припадає в середньому 461 кг сміття, половина з якого перетворюється на енергію. Завдяки цілеспрямованій еколого-економічній політиці уряду країни переробка відходів перетворилась на прибутковий бізнес. Ця скандинавська країна настільки ефективно утилізує сміття, що на сьогодні її переробні підприємства навіть імпортують сміття з Великої Британії, Італії, Норвегії, Ірландії [3].

Кожного року в Швеції спалюючи понад 2 млн. тонн відходів перетворюють їх на електроенергію: окрім економічної вигоди це дозволяє знизити рівень забруднення ґрунту. Такі заходи дозволили зменшити земельні площі під сміттєзвалищами та значно знизити обсяги використання викопних енергоресурсів: 3 тонни сміття дають стільки ж енергії скільки 1 тонна нафти [5]. Спеціальне обладнання при спалюванні сміття в печі виробляє пару, яка використовується для обертання генератора турбіни, що виробляє електроенергію. Ця енергія передається потім на лінії електропередач і поширюється по країні.

Наприклад, в Хельсінборзі (кількість населення – понад 130 тис. людей) один сміттєпереробний завод забезпечує майже 40% потреб міста в опаленні.

Якщо в Швеції щорічно спалюють біля 2 млн. тонн сміття, то це можна співставити з енергією спалення 670 тис. тонн мазуту, що дозволяє в значній мірі забезпечити добре розвинену теплову мережу країни для опалення житлових будинків [3].

Згідно законодавства Швеції, саме виробник відповідальний за збір та переробку відходів, які з'являються в результаті використання їх продуктів (наприклад, пляшки з-під алкоголю). Коли цей закон був введений в 1990-х рр., компанії почали свідоміше ставитися до того, що вони постачають в супермаркети – так почалося розумне витрачання ресурсів.

Переробка сміття починається ще в домашньому господарстві з сортування відходів. Так, згідно з даними компанії Returpack, шведи повертають 1,5 мільярда пляшок та банок щорічно. Якщо ж відходи неможливо переробити, їх відправляють на сміттєспалювальний завод [5].

На особливу увагу заслуговує досвід екологічної освіти в Швеції: під час розв'язання екологічних проблем у молоді виховується творча і ділова активність, екологічно грамотна поведінка. У школах Швеції викладають окремий предмет з охорони природи, який у початковій школі був запроваджений у 1919 р., а в середній – ще раніше. Нині він розглядається як важлива частина наукової і соціальної освіти, інтегрує окремі шкільні предмети, і не лише розкриває характер і масштаб проблем охорони природного середовища, але й прививає почуття відповідальності за його збереження та поліпшення [4].

Екологічний успіх Швеції створювався десятиліттями, – з 1970-х років країна дотримується суворих правил відносно охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів. Це прекрасний приклад того, як менш, ніж за 50 років можна досягти значного покращення екологічного стану в країні.

Література:

1. Василькевич К. Самые «зеленые» страны мира / К.Василькевич. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ecolog-ua.com/content/samye-zelenye-strany-mira>.

2. Гопцій Д. Шведське агентство охорони навколишнього середовища / Дмитро Гопцій. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bhfoundation.com.ua/news/news_605.html.

3. Переработка мусора в Швеции. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ecoterica.com/pererabotka-musora-v-shvetsii.html>.

4. Пекна І. Становлення екологічної освіти молоді в Україні та Швеції / Ірина Пекна. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1726>.

5. Укрприрода: 99 відсотків сміття Швеції йде на переробку. –
Електронний ресурс. – Режим доступу:
<http://www.ukrpryroda.org/2014/09/99.html>.